

Mlčet, mlčet... mlčet?

V minulých dnech proběhla médii zpráva o úspěchu advokátky M. F., která se až v řízení před Ústavním soudem (sic!) domohla ochrany před neústavním uložením pořádkových pokut ze strany nalézacích soudů v trestním řízení. Advokátka totiž s odvoláním na svou povinnost mlčenlivosti odmítla podat svědeckou výpověď o skutečnostech, které se týkaly jednání s klientem v postavení obviněného. Nález Ústavního soudu, v němž se soud přihlásil ke své předchozí rozhodovací praxi, bohužel zůstal tak trochu na půli cesty.

Prvním pozitivním poznatkem z cit. nálezu je to, že Ústavní soud setrvale poukazuje na to, že povinnost mlčenlivosti advokáta považuje za jednu z významných součástí garance ústavně zaručených základních lidských práv na soudní ochranu a na právní pomoc. Ústavní soud uvedl, že tato povinnost mlčenlivosti „představuje jeden z nosných pilířů, na nichž je vystavěn vztah důvěrnosti mezi advokátem a jeho klientem. Význam důvěrnosti tohoto vztahu v demokratickém a právním státě je kardinální, neboť vytváří nutný předpoklad pro skutečné naplnění práva na kvalifikovanou právní pomoc v každé konkrétní věci. Toto právo, které je důležitým součinitelem práva na soudní ochranu a rovnost v řízení, by totiž zůstalo mrtvým, v praxi reálně nepoužitelným, pokud by osoby potřebující kvalifikovanou právní pomoc byly vystaveny dvěma „ohňům“ - neposkytnutí všech potřebných informací advokátovi v obavě z jejich zneužití a přijetí rizika, že právní řízení či jiná forma právního styku dopadne kvůli tomu v klientův neprospěch, nebo poskytnutí všech informací a riskování, že daná věc sice dopadne pro klienta dobře, avšak citelná (eventuálně i větší) újma mu vznikne případným zneužitím těchto informací.“

Druhým pozitivním poznatkem je skutečnost, že Ústavní soud dospěl k závěru, že stejnou ochranu, jaká je poskytnuta důvěrnosti vztahu mezi advokátem a jeho klientem, je nutné poskytnout i důvěrnosti vztahu mezi substitutem advokáta a klientem, a to i v případě, že substitut je dosud „jen“ advokátním koncipientem.

Ústavní soud nicméně dovedl neústavnost postupu nalézacích soudů, které advokátce odmítající svědeckou výpověď ukládaly pořádkové pokuty, proto, že tyto soudy měly respektovat její povinnost mlčenlivosti. Ústavní soud dospěl k závěru, že v daném případě je v souladu s § 66 trestního řádu dána kárná pravomoc České advokátní komory, nikoli nalézacích soudů. Byť lze z odůvodnění nálezu dovést, že i po věcné stránce Ústavní soud s názorem nalézacích soudů nesouhlasí, zrušení rozhodnutí o pořádkové pokutě je ve svých důsledcích zrušení z formálních a nikoli věcných důvodů.

Celý případ však svědčí o něčem víc než je jen spor o to, zda advokátka má či nemá zaplatit pořádkovou pokutu, jejíž výši (po měnícím rozhodnutí odvolacího soudu) lze mít za bagatelní. Je svědectvím o tom, jak problematické je pro orgány, jež by měly dbát na ústavnost a spravedlnost procesních postupů, v daném případě pro soudy, přijmout a respektovat zákonnou povinnost mlčenlivosti advokáta, potažmo i advokátního koncipienta. Ukazuje se, že pouhá povinnost mlčenlivosti tak, jak je dnes zakotvena v zákoně o advokacii, není postačující pro ochranu důvěrnosti vztahu advokáta a klienta, a že je zapotřebí tuto ochranu i legislativní cestou posílit. Přitom tato ochrana je podpořena nejen rozhodovací praxí Ústavního soudu, ale též judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, který např. ve věci *Michaud proti Francii* ze dne 6. 12. 2012, č. stížnosti 12323, uvedl: „Advokáti totiž v demokratické společnosti vykonávají zásadní úlohu, obhajobu stran sporu v soudním řízení, kterou by nebyli schopni zajistit, pokud by nemohli zaručit důvěrnost výměny

informací.“

Nedostatečná ochrana – a z toho plynoucí aplikační a interpretační problémy – spočívá v tom, že povinnost mlčenlivosti je chápána jako jednostranný závazek advokáta ve vztahu k jeho klientovi. Vyšší míra ochrany důvěrnosti vztahu advokáta a klienta je poskytnuta jen pro vztah obhájce a obviněného v trestním řízení (tedy až od okamžiku, kdy je zahájeno trestní stíhání proti konkrétní osobě a ta se tak dostává do postavení obviněného). Ustanovení § 88 odst. 1 trestního řádu zakazuje provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu mezi obhájcem a obviněným. A contrario je tedy dovozeno, že komunikace mezi advokátem a klientem, který není v postavení obviněného, chráněna není, a je možné ji odposlouchávat. To koneckonců dokazuje i výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství zveřejněné ve Sbírce výkladových stanovisek NSZ poř. č. 1/2018, ve kterém uvádí: „Odposlech a záznam telekomunikačního provozu mezi advokátem a jeho klientem, kteří nejsou v postavení obhájce a obviněného, je přípustný,“ i když současně doplňuje, že „narušení práva na ochranu soukromí komunikace mezi advokátem a klientem je však nutno velmi pečlivě a podrobně zdůvodnit z hlediska závažnosti činu, jeho škodlivosti, jakož i důvodného předpokladu, že požadované skutečnosti nebude možné zjistit jiným způsobem, a že by jejich získání bylo podstatně ztíženo; to musí vyplývat již z návrhu státního zástupce a vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu“. Své stanovisko NSZ opírá např. o nález Ústavního soudu sp. zn. II ÚS 889/10 ze dne 25. listopadu 2010. V tomto nálezu Ústavní soud sice souhlasil s argumentačním východiskem orgánů veřejné žaloby, že „institut advokátní mlčenlivosti, potažmo poskytování právních služeb, nesmí být zneužit k páčání trestné činnosti, s tím, že slouží především k ochraně práv těch klientů advokáta, kteří s předmětnou trestní věcí nemají vůbec nic společného.“ Výkladové stanovisko NSZ však opomíjí, že současně Ústavní soud doplnil, že „s ohledem na význam hodnoty poskytování pomoci v řízení před orgány veřejné moci je nutné jí věnovat patřičnou pozornost a případný zásah do ní zdůvodnit způsobem reflektujícím hodnoty ústavního pořádku ... Budiž zejména policejnímu orgánu zdůrazněno, že účelem trestního řízení není jen náležité zjištění trestných činů a potrestání pachatelů, nýbrž i projednání věci s náležitým šetřením práv a svobod zaručených Listinou a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána.“

Přehmaty v posuzování advokátní mlčenlivosti, stejně jako nedostatečná ochrana důvěrnosti vztahu mezi advokátem a klientem, jsou důvodem, proč Česká advokátní komora vítá připravovanou novelu zákona o advokacii, jež má právě tuto důvěrnost posílit. Ostatně i sněm ČAK v r. 2021 uložil představenstvu, aby prosazovalo právní úpravu advokátního tajemství (attorney-client privilege). Cílem je, aby bylo nemožné bez souhlasu klienta zveřejnit obsah komunikace mezi klientem a advokátem. V rámci novely by proto měl být do zákona o advokacii doplněn nový § 3a, který by měl zabezpečit, aby informace tvořící obsah komunikace advokáta s klientem byla považována za důvěrnou. Změna přístupu by se nedotkla zásadně důvěrnosti vztahu mezi obhájcem a obviněným (byť výše citovaný nález Ústavního soudu ukazuje, že i zde má praxe nalézacích soudů mezery), ale především vztahu mezi advokátem a jeho klienty, kteří jsou v postavení podezřelého, poškozeného nebo jde o věc civilní, daňovou apod. Posílení ochrany klientů spočívá i v tom, že by žádný státní orgán nemohl od nich vyžadovat listiny, které zachycují jejich komunikaci s advokátem.

Případ kolegyně M. F. ukazuje, že je důležité nemávnout rukou nad nespravedlností, byť má bagatelní finanční důsledky. A to je vlastně nejdůležitějším úkolem advokáta.

JUDr. Monika Novotná,
partner advokát, Rödl & Partner, advokáti, v.o.s.,
místopředsedkyně představenstva České advokátní komory

Poznámky:

[1] Zveřejněno ve Svědectví, 1987.

[2] Shrnutí naleznete např. v článku Dr. Hulíka >>> [zde](#).

Text byl uveřejněn v EPRAVO.CZ Magazine 1/2023

Další články:

- [Proč musí obhájce u soudu mlčet?](#)
- [Advokátní úschovy a kolektivní vina](#)
- [Buřty, pivo a nenávisť](#)
- [Kolegialita jako klíč k úspěchu](#)
- [O co aktuálně usiluje vedení ČAK?](#)
- [O důstojnosti advokátního stavu](#)
- [O úspěchu restrukturalizace rozhoduje čas](#)
- [Stojí LL.M. za to?](#)
- [Verba docent ...](#)
- [Hodiny tikají každému](#)
- [Justice před soudem](#)